

Володимир МАРТИНЮК

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проведено оцінку фіскального потенціалу митної системи України. Показано важливу роль митної системи у формуванні дохідної частини Державного бюджету України. Здійснено аналіз структури фінансових надходжень від митних платежів, а також фіскальну ефективність мита, акцизного збору та ПДВ. Запропоновано резерви збільшення державних доходів від митних платежів.

Однією з обов'язкових складових сучасної незалежної держави є наявність самостійної митної системи, яка забезпечувала б виконання важливих внутрішніх і зовнішніх політичних та економічних завдань, визначених державою. Реформування та вдосконалення митної системи України – процес, який відбувається постійно – від етапу становлення вітчизняної митної системи (1991–1996 рр.), коли було закладено правові основи здійснення митної справи та розпочато розбудову митної системи. Дуже важливий у процесі перебудови митної системи період 1997–1998 рр. – етап докорінної реорганізації, який передбачав уведення в дію нової структурної вертикалі: Держмитслужба – регіональні митниці – митниці, – що дозволило скоротити адміністративно-управлінський апарат та підвищити ефективність службової діяльності [1].

В доробку вітчизняної та зарубіжної наукової думки вже існує достатня кількість методологій аналізу економічної ефективності діяльності господарюючих суб'єктів. Однак, що стосується митної системи та її складових, то дана проблема є недостатньо науково розроблена. Одні науковці [2; 3] обґрунтовують критерії оцінки завантаженості структурних підрозділів митних органів і таким чином здійснюють спроби системно

проаналізувати завантаження митниць та раціональний розподіл особового складу, інші [4] оцінюють фіскальну достатність та ефективність митного регулювання за допомогою розрахунку різноманітних коефіцієнтів еластичності. Загалом, питанням ефективності організації митної справи в Україні присвячені праці А. Войцещука, О. Гребельника, В. Дудчак, І. Іващук, М. Каленського, Б. Кормич, Ю. Кунєва, П. Науменка, П. Пашка, С. Терещенка

Однак, як справедливо зазначається [3], практика оцінки результатів роботи митної служби показує недосконалість методик, що використовуються для оцінки роботи митних органів, вдосконалення яких потребує наукового розв'язання цілого комплексу завдань. Насамперед, це аналіз сучасної теорії та практики оцінки економічних результатів діяльності митних органів, уточнення самого поняття економічної результативності діяльності митних органів і визначення сукупності критеріїв та показників, за якими можна здійснювати системний аналіз результативності та ефективності вітчизняної митної системи.

У своєму дослідженні автор далекий від бажання в межах однієї публікації обґрунтувати методіку комплексної оцінки та дати повний і всеохоплюючий аналіз функціонування митної системи України.

Основна мета даної статті – привернути увагу і загострити подальшу дискусію щодо методологічних засад оцінки митної системи держави загалом, та діяльності митних органів, зокрема.

Розпочнемо оцінку фіскального потенціалу вітчизняної митної системи з аналізу її законодавчого забезпечення. Митна система зокрема, і податкова система в цілому є специфічними сферами життєдіяльності суспільства і наукових досліджень, оскільки тут перетинаються інтереси економічної науки і юриспруденції. У наукових дослідженнях, присвячених митній проблематиці, часто і багато цитуються норми законодавчих актів, оскільки без юридичного підґрунтя не можливе напрацювання економічної основи. Впродовж 2006–2009 рр., на основі даних щоденної електронної розсилки сайту “Законодавство України” [5], ми систематично відстежували кількість нормативно-правових актів, що приймалися Державною митною службою України. На рис. 1 показано результати такого моніторингу.

Як свідчать дані (рис. 1), Державною митною службою України щомісячно при-

ймається в середньому 127 нормативно-правових актів. В загальному, з грудня 2006 р. по вересень 2009 р., кількість прийнятих нормативних документів сягнула понад 4200. Проте, починаючи з середини 2008 р., спостерігається тенденція до зниження кількості нормативно-правових актів, прийнятих Державною митною службою України.

Звісно, що така кількість документів породжує протиріччя і неузгодженості, а отже, робить неможливим будь-якому суб’єкту зовнішньоекономічної діяльності самостійно розібратися в законодавчому забезпеченні вітчизняної митної системи.

Проведений аналіз чинного законодавства засвідчує, що сьогодні правова основа митної системи налічує безліч нормативно-правових актів, що постійно змінюються. Зокрема, станом на 30 травня 2009 р. законодавче забезпечення діяльності Державної митної служби України складалось із: 132 законів України, 5 декретів Кабінету Міністрів, 36 указів Президента України, 242 постанов КМУ, 82 розпоряджень КМУ, 4 постанов Прав-

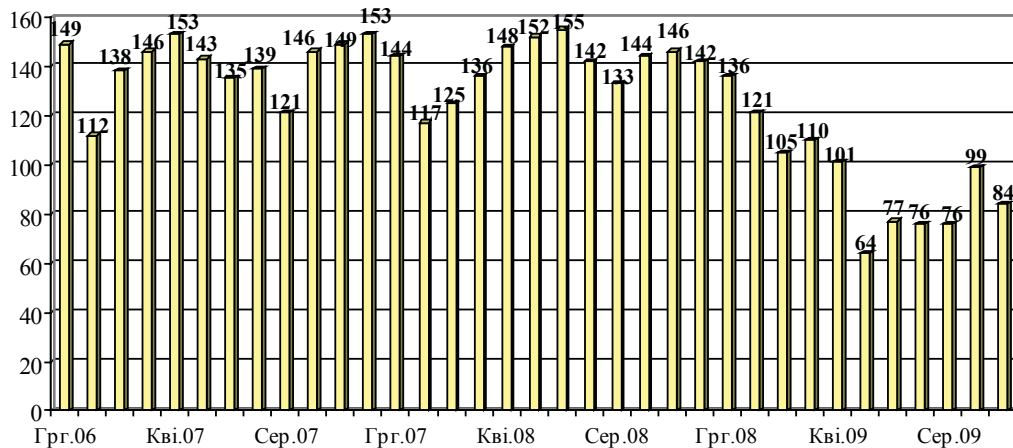

Рис. 1. Кількість нормативно-правових актів, прийнятих Державною митною службою України

ління НБУ та 9 конвенцій. В тому числі, основні нормативно-правові акти, якими керується в своїй роботі Державна митна служба України: Митний кодекс України зазнав 26 змін та доповнень, Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” – 43 зміни та доповнення, Закон України “Про Єдиний митний тариф” – 60 змін та доповнень.

Для ліквідації такої надмірної зарегульованості митної сфери спершу необхідно чітко розділити завдання економічної та юридичної науки. Завдання економічної науки в даному напрямку полягає в обґрунтуванні цілей митної політики, розробці на цій основі заходів і моделей, спрямованих на досягнення бажаного результату. В свою чергу, юриспруденція на основі економічних напрацювань повинна розробляти конкретні законодавчі акти і стежити за їх виконанням. До цього часу такої конструктивної співпраці не спостерігалось, наслідком чого, крім великої кількості законодавчих актів, є поява різноманітних дефініцій, на зразок “митна безпека”, “митна деонтологія”, потреба в яких для економічної та юридичної науки – питання дискусійне.

Забезпечення фіскальної функції залишається основним і найважливішим завданням, що стоїть перед митними органами України. Зрозуміло, що виконання митною службою бюджетних завдань залежить не лише від ефективної роботи митних органів, чи розміру бюджетних видатків, що спрямовуються на їх утримання, але, насамперед, від державної митної політики, її законодавчого забезпечення, загальноекономічної ситуації в державі. Іншими словами, результативність виконання митними органами бюджетних завдань залежить від ефективності побудови всієї митної системи, її збалансованості та адаптивності до циклічних коливань в економіці країни. На рис. 2 показано динаміку надходження митних платежів до Державного бюджету України протягом останніх років.

Як засвідчують дані рис. 2, Державній митній службі України вдалося забезпечити постійно зростаючу тенденцію надходження митних платежів до бюджету. Зокрема, за порівняно короткий період часу – чотири роки, надходження митних платежів до державної скарбниці зросло

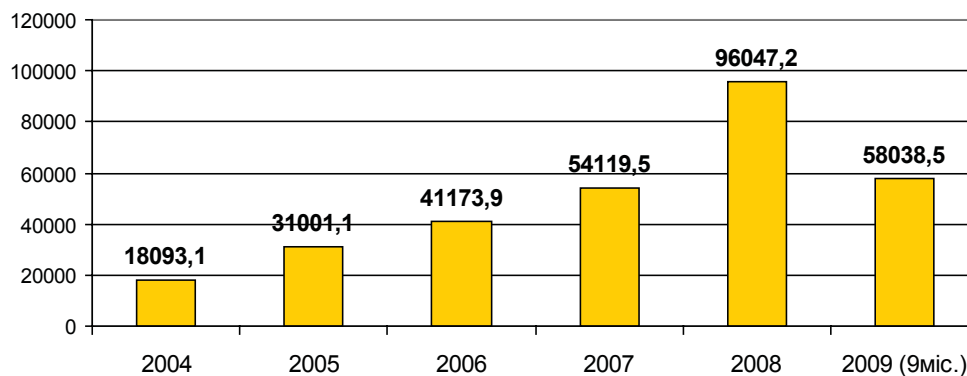

Рис. 2. Надходження митних платежів до Державного бюджету України в 2005–2009 роках, млн. грн. *

* Розраховано і побудовано на основі [6–9].

в 5,3 рази: з 18093,1 млн. грн. в 2004 р. – до 96047,2 млн. грн. в 2008 р. Причому, якщо надходження митних платежів в 2005 р. порівняно з 2004 р. зросло на 71%, в 2006 р. порівняно з 2005 р. – на 32,8 %, в 2007 р. порівняно з 2006 р. – на 31,4%, то в 2008 р. порівняно з 2007 р. – аж на 77,5%. І в 2009 р., незважаючи на загалом складну економічну ситуацію в державі, різкий спад зовнішньоторговельних операцій, за дев'ять місяців вдалося мобілізувати до бюджету більше половини надходжень від показника минулого року, що в цілому позитивно характеризує роботу митних органів у даному напрямку.

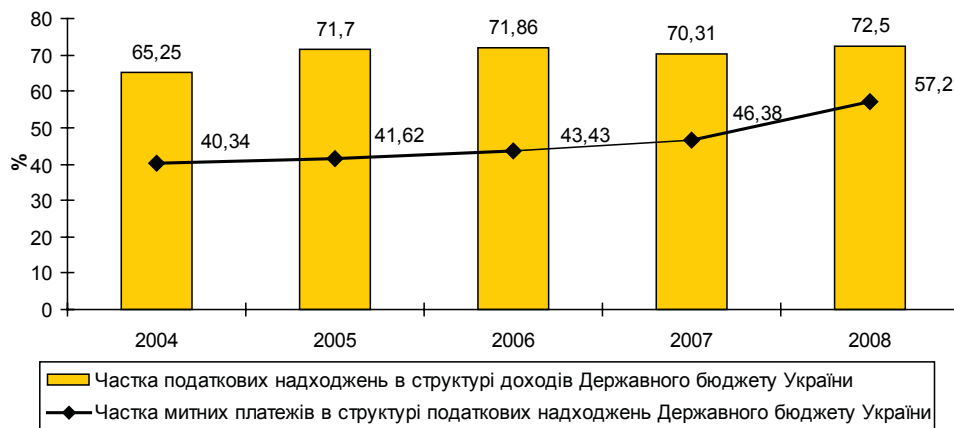
Слід зазначити, що основною передумовою зростання обсягів митних платежів є прискорення темпів економічного розвитку України. По-перше, позитивний вплив на обсяг податкових надходжень від ЗЕД здійснювала відносна стабільність обмінного курсу гривні до іноземної валюти. Оскільки, розрахунок по зовнішньоекономічних контрактах проводиться в іноземній валюті, надходження митних платежів до бюджету є чутливими до коливань євро

та долара США. По-друге, збільшення споживчого попиту на імпорتنі товари поживало зовнішньоторговельні операції і позитивно відобразилося на розмірі бюджетних надходжень від митних платежів.

Збільшення обсягів митних платежів відбувається ще й за рахунок ефективності організаційних засад ДМСУ у напрямку посилення митного контролю, а саме, за правильністю визначення митної вартості пріоритетних груп товарів, країни походження та класифікації окремих видів товарів, а також попередження незаконного ввезення товарів на територію України.

Щоб аргументувати роль митних платежів у формуванні Державного бюджету України розглянемо рис. 3.

Перше, що привертає увагу при аналізі даних рис. 3 – це надто низька частка податкових надходжень в структурі доходів вітчизняного бюджету. Відомо, що в економічно розвинутих країнах цей показник становить не менше 90%. В Україні ж частка податкових надходжень у структурі державного бюджету за аналізований період не перевищила 72,5%, що свідчить

Рис. 3. Податкові надходження та митні платежі в структурі Державного бюджету України *

* Розраховано і побудовано на основі [10; 11].

про незбалансованість державних фінансів. Виправлення цього недоліку повинно стати одним з основних пріоритетів державної фінансової політики.

Другий беззаперечний факт, це висока питома вага митних платежів в структурі податкових надходжень державного бюджету. Як показали результати аналізу (див. рис. 3), в період 2004–2009 рр. частка митних платежів у податкових надходженнях становила від 40% до 57%. Це ще раз засвідчує важливу фіскальну роль митної системи у формуванні доходів Державного бюджету України. Адже, в світі склалася тенденція – одну третю податкових доходів бюджету дає митниця, а решта дві третіх – податкова служба; в Україні, згідно з результатами аналізу, митні органи перераховують до бюджету більше, ніж податкові.

На рис. 4 показано динаміку надходження мита та акцизного збору до державного бюджету. Як свідчать дані, незважаючи на лібералізацію вітчизняної митної політики у зв'язку зі вступом Укра-

їни в СОТ, розміри надходження мита до державного бюджету стабільно зростали в середньому на 1500 млн. грн. щороку. Такому росту надходжень до державної казни від даного податку сприяла, в першу чергу, виважена політика Міністерства економіки України та Державної митної служби України у сфері митного регулювання зовнішньоторговельних операцій, завдяки якій вдалося збільшити обсяги експортно-імпортних операцій як у вартісному, так і в натуральному виразі.

Щоб краще оцінити складність виконання бюджетних завдань щодо надходження мита в умовах поступового зниження ставок мита, проаналізуємо дані табл. 1. Отже, протягом останніх років відбувалося стрімке зменшення середньозваженої ставки мита на імпорті товари, що прямували в Україну, тому єдиним правильним кроком в таких умовах було розширення бази оподаткування. Якщо ж порівняти середньозважену ставку мита в Україні з іншими країнами і в середньому у світі, то

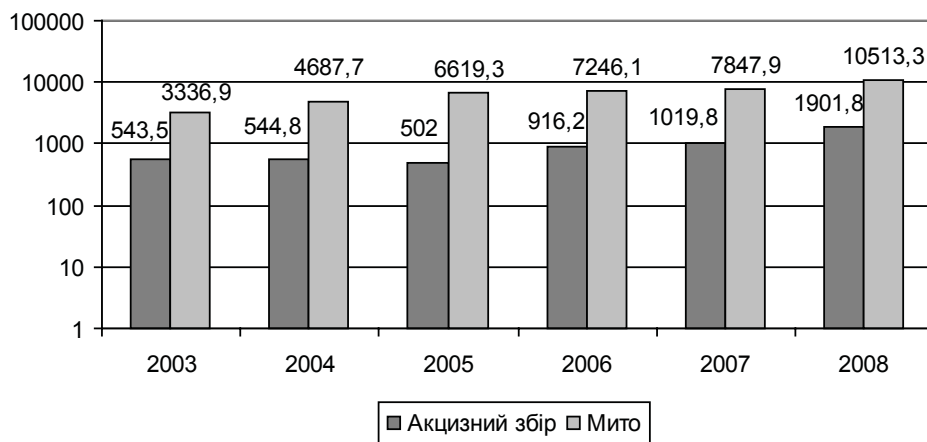

Рис. 4. Надходження мита та акцизного збору до Державного бюджету України в 2003–2008 роках, млн. грн. *

* Розраховано і побудовано на основі [6–9].

**Середньозважена ставка мита на імпорт
у розрізі окремих країн і в світі загалом, % [12]**

Країни	Роки							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Україна	–	–	7,6	7,0	6,9	6,9	4,8	3,9
Росія	11,1	10,7	10,3	10,3	10,2	10,1	9,2	8,3
Польща	5,2	4,3	6,7	4,3	3,0	1,7	1,7	1,6
Латвія	1,2	1,1	3,2	2,5	2,1	1,7	1,7	1,6
Нові члени ЄС	6,4	5,9	5,2	4,5	4,5	3,7	2,0	2,1
Середня по країнах СНД	8,5	6,7	7,9	7,4	7,4	7,4	6,7	5,9
Середня у світі	12,9	11,9	11,6	10,5	9,6	9,3	8,7	8,8

очевидним є факт надто низького мита в нашій державі.

До інших чинників, які позитивно вплинули на збільшення фінансових надходжень до бюджету від мита, можна віднести:

- підвищення розмірів ставок експортного мита;
- посилення контролю за ввезенням товарів на митну територію країни;
- покращення адміністрування мита і легалізація імпорту;
- підвищення рівня як дисципліни митних органів, так і кваліфікації працівників.

Щодо акцизного збору, то в Україні останніми роками спостерігається зростання податкових надходжень від даного податку (див. рис. 4). Хоча протягом 2003–2004 рр. надходження від акцизного збору не змінювались, навіть дещо скоротились, то, починаючи з 2006 р., спостерігається значне зростання надходжень до бюджету від специфічних акцизів. У 2006 р. дохід від акцизного збору, що справляється з товарів, які переміщуються через митний кордон України, зріс на 414,2 млн. грн. (82,5%) і становить 916,2 млн. грн. В 2007 році доходи бюджету від акцизного збору, що справляється митними органами України, зросли на 103,6 млн. грн. (11,3%), а в 2008 р. – на 882 млн. грн. (86,5%). Таке

зростання надходжень акцизного збору є результатом змін в митному законодавстві, зокрема, в питаннях розширення бази оподаткування та збільшення ставок збору на окремі підакцизні товари, а також покращення митного контролю за визначенням бази оподаткування, за класифікацією та визначенням країни походження товарів.

Оцінка структури митних платежів, що справляються вітчизняними митними органами в розрізі років, дозволяє виявити найбільш фіскально ефективні податки та збори серед митних платежів (табл. 2).

Аналіз даних табл. 2 дозволяє зробити висновок про провідне місце ПДВ у структурі митних платежів. Однак такий висновок досить дискусійний. Порівняємо темпи приросту надходжень по ПДВ та митних платежів загалом, це дозволить оцінити існуючий тренд в надходженні даного податку. Так, у 2005 р. надходження ПДВ зросло на 11008,2 млн. грн. або 91% порівняно з 2004 р. Якщо порівняти цей показник з 71% приросту митних платежів, то чітко видно, що надходження від ПДВ зросли у більшій мірі (на 20%), ніж митні платежі. Можна припустити, що таке порушення пропорційності обумовлене скасуванням Держмитслужбою України окремих нормативних актів, спрямованих на активізацію зовнішньоекономічної ді-

Таблиця 2

Структура митних платежів у 2004–2008 рр. за даними митних органів в Україні *

Назва показника	Роки				
	2004	2005	2006	2007	2008
Всього митних платежів, млн. грн.	18 093,1	31 001,1	41 173,9	54 119,5	96 047,2
у відсотках	100	100	100	100	100
З них:					
ПДВ, %	66,3	74,2	77,4	77,0	84,3
ввізного мита, %	22	19,3	16,9	17,7	12,4
вивізного мита, %	3,8	1,6	0,6	0,5	0,2
митних зборів, %	4,3	2,8	2,4	1,9	0,5
акцизного збору, %	3	1,6	2,2	2,5	2,3
єдиного збору, %	0,3	0,2	0,2	0,2	0,14

* Розраховано на основі [6–9].

яльності та реалізацію державної програми “Контрабанді – Стоп”.

Така ж ситуація, але зі значно меншою різницею в 5,9%, спостерігалася і в 2006 р., коли Державний бюджет України отримав на 8899,1 млн. грн. (38,7%) більше доходів від ПДВ, ніж у попередньому році, а перерахунок митних платежів збільшився на 32,8%. Такі результати були досягнуті завдяки посиленню контролю за визначенням митної вартості товару і збільшенням товарообороту.

В 2007 р. спостерігався пропорційний приріст надходжень митних платежів до бюджету та ПДВ в їх структурі: 31,4% приросту митних платежів проти 30,7% приросту ПДВ. А ось в 2008 р. відновилися диспропорції, що спостерігалися в 2005–2006 рр. Так, приріст митних платежів становив 77,5%, а приріст ПДВ – 94,2%, різниця в темпах приросту цих показників склала 16,7%.

Виявлені диспропорції щодо ПДВ в структурі митних платежів дозволяють зробити такі висновки:

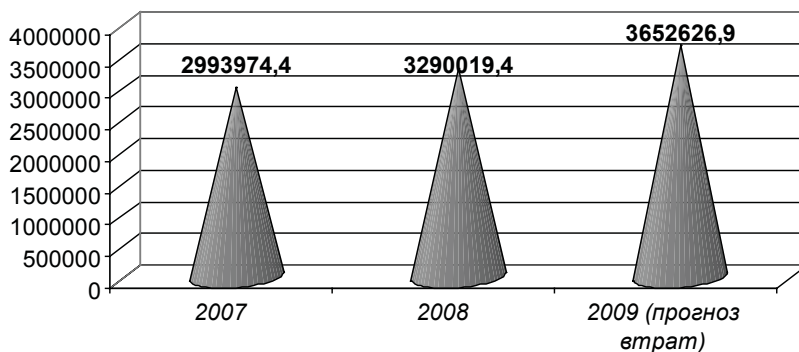
– поступове зниження ставок мита протягом аналізованого періоду та відносно низькі ставки акцизного збору забезпечили ПДВ провідне місце серед митних платежів;

– однак, якщо взяти до уваги кількість та розміри існуючих пільг по ПДВ, абсолютна ефективність адміністрування даного податку буде значно нижчою, чого не спостерігається в питаннях адміністрування мита.

Щодо самого мита, то за даними табл. 2 можна зробити висновок, що частка цього ефективного в адмініструванні податку протягом останніх трьох років зменшується. Такій динаміці сприяла лібералізація митно-тарифної політики України у зв'язку з набуттям членства в СОТ.

Якщо оцінювати структуру надходжень ввізного і вивізного мита, то, починаючи з 2005 р., питома вага як експортного, так і імпортного мита зменшувалася, хоча в натуральному вимірі розміри надходжень від ввізного мита поступово зростали (див. табл. 2).

На наступному етапі дослідження спробуємо оцінити невикористані резерви підвищення фіскальної ефективності митної системи України. Розпочнемо із оцінки бюджетних втрат внаслідок існування у вітчизняному законодавстві великої кількості пільг. Адже загальновідомим є факт, що податкове і митне законодавство України переповнене різними видами пільг, які мають “точковий” і не завжди економічно

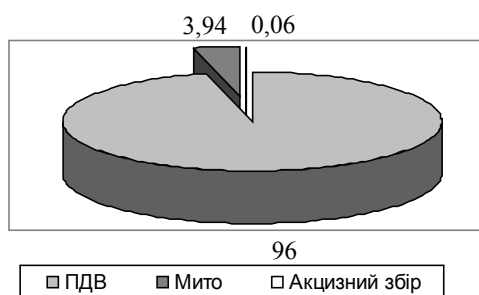
Рис. 5. Оцінка втрат Державного бюджету України внаслідок пільгового оподаткування зовнішньоторговельних операцій, тис. грн.

* Оцінку здійснено на основі звітних даних ДМСУ щодо умовно нарахованих митних платежів.

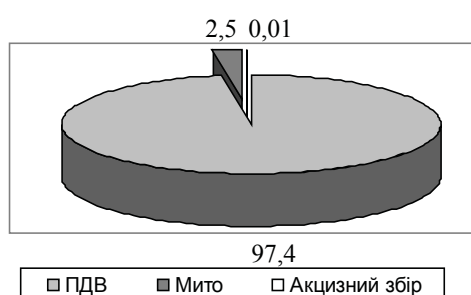
обґрунтований характер, внаслідок чого національний бюджет щороку недоотримує мільйони гривень. На рис. 5 показано суму втрат бюджету внаслідок існування пільг у вітчизняному законодавстві.

Як свідчать дані рис. 5 протягом 2007–2009 рр. спостерігається зростання обсягів втрат бюджету від існуючих у вітчизняному законодавстві пільг по сплаті митних платежів. Для ґрунтовнішого аналізу розрахуємо структуру пільг по сплаті митних платежів в 2007–2008 рр. Результати таких розрахунків представлено на рис. 6, 7.

Найбільша питома вага в структурі законодавчо встановлених пільг по сплаті митних платежів належить ПДВ. Причому, спостерігається щорічне зростання їх обсягів. Так, в 2008 р. частка пільг по ПДВ зросла до 97,4% порівняно з 96% в 2007 р. Такі дані ще раз підтверджують висновок, зроблений на основі оцінки структури митних платежів (див. табл. 2), про низьку фіскальну ефективність ПДВ у вітчизняній митній системі, незважаючи на значні розміри бюджетних поступлень від даного податку.

Рис. 6. Структура пільг по сплаті митних платежів в 2007 р., %

Рис. 7. Структура пільг по сплаті митних платежів в 2008 р., %

Ще одним важливим резервом збільшення фіскальної ефективності митної системи України можна вважати підвищення рівня збираності митних платежів. Аналізуючи стан справ з даного питання, знаходимо дві взаємопротилежні тенденції. З одного боку, за інформацією Рахункової палати України [13], невиконання надходжень ввізного мита в загальний фонд Державного бюджету України в 2005–2006 рр. склало 1,5 млрд. грн. Податковий борг по митних платежах станом на 1 січня 2008 р., становив 2,4 млрд. грн. Незабезпечення стягнень за рішенням судів імпортного мита з товарів у 2008 р. сягнуло суми в 7,5 млрд. грн. Рівень стягнень донарахованих за результатами перевірок митними органами суб'єктів ЗЕД сум імпортного мита становив лише 2,6%. Якщо наближено підсумувати дані цифри і порівняти їх з 96 млрд. грн., які перерахували митні органи в державний бюджет у 2008 р., то виходить, що резерв підвищення фіскальної ефективності митної системи становить майже 12%.

З іншого боку, користуючись офіційними статистичними даними Державної митної служби України та аналізуючи ефективність адміністрування митних платежів за допомогою коефіцієнта (показника) збираності податків, отримуємо зовсім інші результати і тенденції (табл. 3). Як відомо, цей показник визначається відношенням фактичних митних надходжень до планових за відповідний рік. Тобто, чим ближче значення коефіцієнта збираності митних платежів до одиниці (100%), тим ефективнішою є робота митних органів щодо планування надходжень митних платежів та виконання планових завдань.

Дані табл. 3 дозволяють проаналізувати рівень збираності всіх митних платежів як загалом, так і кожного з них зокрема. Щодо ПДВ, то слід зазначити, що адміністрування цього платежу має нестабільну тенденцію, оскільки за 2006 р. стан виконання був на рівні 112,5%, а в 2007 р. – 98,7%, проте в 2008 р. показник був перевиконаний на 22,7%.

Показник збирання акцизного збору має стійку тенденцію до перевиконання

Таблиця 3
Динаміка коефіцієнта збираності митних платежів в Україні 2006–20087 роках *

Митні платежі	РОКИ							
	2006			2007			2008	
	Показники розпису доходів бюджету	Фактично виконано	Коефіцієнт збираності	Показники розпису доходів бюджету	Фактично виконано	Коефіцієнт збираності	Фактично виконано	Коефіцієнт збираності
ПДВ	28 346,1	31 900,5	1,12	42 246,0	41 699,5	0,98	80 978,7	1,22
Акциз	693,0	916,2	1,32	1 044,8	1 332,1	1,27	2 209,7	1,12
Ввізне мито	6 308,2	6 975,1	1,10	8 865,2	9 590,1	1,08	11 932,0	1,08
Вивізне мито	1 112,5	269,9	0,24	299,0	290,7	0,97	192,6	
Митні збори	641,8	1 004,5	1,56	617,0	1 069,2	1,73	560,1	–
Єдиний збір	89,7	81,5	0,9	84,7	103,1	1,21	137,4	1,13
Інші	0,0	26,1		0,0	34,8			0,77
Всього	37 191,2	41 173,9	1,1	53 156,7	54 119,5	1,01	96 047,2	1,19

* Розраховано і побудовано на основі [9].

планових показників. Однак рівень перевиконання плану щороку зменшується і в 2006–2008 рр. знизився з 32,2% до 12,6%. Збираність ввізного і вивізного мита мають різнонаправлені тенденції. Плановий показник імпортного мита щороку перевиконується, а експортного – недовиконується. Однак загалом плановий показник має позитивну тенденцію до зростання.

Рівень збираності митних зборів чи не єдиний показник, який має стійку позитивну тенденцію до щорічного перевиконання планового показника щонайменше на 50%. Показник єдиного збору також щороку перевиконується мінімум на 10–12% від планового показника визначеного Держмитслужбою України.

Однак при всіх позитивних моментах, митні процедури в Україні є надзвичайно складним, дорогим та тривалим процесом. Наша держава, будучи географічно сприятливою транзитною територією, втрачає свої вигоди через складні організаційно-правові процедури з митного оформлення товарів. Виправлення цього недоліку повинно стати важливим резервом збільшення фінансових надходжень до державної казни через зростання обсягів експортно-імпортних операцій. Результати оцінки складності митних процедур в Україні проектом Світового банку

Doing Business (Ведення бізнесу) показано в табл. 4.

Як свідчать дані табл. 4, в Україні кількість днів, необхідних для оформлення товару, становить: для експорту – 31, для імпорту – 36. У результаті погіршується якість митного обслуговування та пропускна здатність товарного потоку. Для порівняння, в Латвії митне оформлення товару займає втричі менше днів і у 1,5 рази менше коштів.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити такі висновки і узагальнення:

1. Проаналізувавши основні показники формування дохідної частини Державного бюджету України, слід зазначити вагому роль вітчизняних митних органів та всієї митної системи України у забезпеченні доходів державної казни.

2. Впродовж останніх років найбільш фіскально ефективними серед митних платежів залишаються мито та акцизний збір. Фіскальна ефективність ПДВ, незважаючи на значні розміри бюджетних надходжень від даного податку, викликає сумнів через існування у вітчизняному законодавстві великої кількості пільг.

3. Основними резервами підвищення фіскального потенціалу митної системи України повинно стати: спрощення

Таблиця 4

Порівняльні характеристики митних процедур у зовнішній торгівлі [15]

Країна	Кількість документів, необхідних для митного оформлення експорту	Кількість днів для митного оформлення товару на експорт, днів	Витрати на оформлення експорту, дол. США за контейнер	Кількість документів, необхідних для митного оформлення імпорту	Кількість днів для митного оформлення товару на імпорт, днів	Витрати на оформлення імпорту, дол. США за контейнер
Україна	6	31	1230	10	36	1250
Росія	8	36	2 150	13	36	2 150
Польща	5	17	884	5	27	884
Латвія	6	13	900	6	12	850

організаційно-правових процедур з митного оформлення та митного контролю товарів, предметів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України; підвищення рівня збираності митних платежів, ліквідація економічно необґрунтованих пільг, боротьба з корупційними проявами на митному кордоні України.

В перспективі подальших досліджень доцільне наукове обґрунтування єдиних методологічних засад оцінки фіскальної ефективності митної системи в цілому та роботи митних органів, зокрема.

Література

1. Ченцов В. В., Калюта А. Б. Удосконалення механізму управління митною службою України як складова реалізації митної політики держави. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2008. – С. 9–12. – (Актуальні проблеми економічної безпеки та митної політики України [Текст]: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції).
2. Бережнюк І. Г. Економічна ефективність митної справи: аналіз критеріїв оцінки // *Фінанси України*. – 2007. – № 1. – С. 58–66.
3. Бережнюк І. Г. Мета і критерії оцінки ефективності управління митною справою. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2008. – С. 12–15. – (Актуальні проблеми економічної безпеки та митної політики України [Текст]: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції).
4. Білецький А. А. Параметри оцінки ефективності митного регулювання в умовах реалізації пріоритетів національного розвитку // *Наука молода*. – 2009. – № 12.
5. Законодавство України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua>
6. Підсумки роботи митних органів України у 2004 році: Інформаційно-аналітичний збірник. – К.: ДМСУ, 2005. – 78 с.
7. Підсумки роботи митних органів України у 2005 році: Інформаційно-аналітичний збірник. – К.: ДМСУ, 2006. – 58 с.
8. Підсумки роботи митних органів України у 2008 році: Інформаційно-аналітичний збірник. – К.: ДМСУ, 2009. – 76 с.
9. Офіційний сайт Державної митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.ua>
10. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
11. Статистичний щорічник України / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: Видавництво "Консультант", 2007. – 551 с.
12. Конкурентоспроможність економіки України: місце України в світових рейтингах. – К.: Департамент макроекономіки Міністерства економіки України, 2008. – 95 с.
13. Марков А. Просчитались // *Бизнес*. – 2008. – № 26. – С. 44.
14. Проект *Doing Business* (Ведення бізнесу)[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://russian.doingbusiness.org/ExploreEconomies/?economyid=194#TradingAcrossBorders>.